

Kozak-Zychman, Wanda

Materiał antropologiczny z cmentarzyska ludności kultury pucharów lejkowatych na stanowisku 3 w Pawłowie, pow. Sandomierz, woj. świętokrzyskie

Archeologia Polski Środkowowschodniej 5, 33-34

2000

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

WANDA KOZAK-ZYCHMAN

MATERIAŁ ANTROPOLOGICZNY Z CMENTARZYSKA LUDNOŚCI KULTURY PUCHARÓW LEJKOWATYCH NA STANOWISKU 3 W PAWŁOWIE, POW. SANDOMIERZ, WOJ. ŚWIĘTOKRZYSKIE

Opracowane szczątki kostne pochodzą z badań przeprowadzonych w Pawłowie, gm. Zawichost, w 1999 roku przez B. Bargieł z Katedry Archeologii UMCS w Lublinie i M. Florka z WOPSOZ w Przemyślu (B. Bargieł, J. Florek 2000).

Obiekt 1. Pochówek dziecka w wieku 10-12 lat (*Infans II*).

Zachował się tylko stały ząb przedtrzonowy oraz niewielkie fragmenty trzonów kości kończyn dolnych.

Obiekt 5. Pochówek najprawdopodobniej kobiety zmarłej w wieku około 50 lat (*Maturus*).

Z czaszki zachowały się: lewa strona łuski z uszkodzoną częścią oczodołową kości czołowej, ułamki obu kości ciemieniowych, część sutkowa i piramida prawej oraz część sutkowa z okolicą słuchową lewej kości skroniowej, niewielki fragment łuski kości potylicznej oraz ząb trzonowy i przedtrzonowy. Znaczna grubość kości sklepienia czaszki (ok. 10 mm) jest być może skutkiem jakiegoś schorzenia o charakterze układowym (związanego np. z zaburzeniami hormonalnymi).

Szkielet pozaczaszkowy: niewielkie fragmenty trzonów kości ramiennych, kilka ułamków kręgów lędźwiowych i kości krzyżowej, zniszczone głowy i fragmenty trzonów kości udowych, ułamki trzonu lewej kości piszczelowej oraz fragmenty prawej kości biodrowej i kulszowej.

Obiekt 7. Pochówek dwóch osobników: A – być może kobiety (?) w wieku 25-30 lat (*Adultus*) i B – mężczyzny zmarłego w podobnym wieku, tj. 25-30 lat (*Adultus*).

Czaszka osobnika A zniszczona i niekompletna. Zachowały się: kość czołowa z uszkodzonymi obustronnie częściami oczodołowymi, fragment z brzegiem łuskowym prawej kości ciemieniowej, prawa kość skroniowa i fragmenty lewej, ułamki skrzydeł większych kości klinowej, fragment łuski i lewa część boczna kości potylicznej, ułamki trzonu szczęki górnej oraz luzem komplet uzębienia górnego, żuchwa bez lewej gałęzi i części trzonu z zębodołami trzonowców i drugiego przedtrzonowego – uzębienie kompletne, przy czym P₂, M₁, M₂, M₃ luzem.

Ze szkieletu pozaczaszkowego pozostały: fragmenty kręgu szczytowego i obrotowego, 12 fragmentarycz-

nie zachowanych kręgów piersiowych i 5 lędźwiowych, trzon prawego obojczyka, fragmenty 12 żeber prawej i 9 lewej strony, brzeg boczny z wydrążeniem stawowym, grzebieniem i kątem dolnym prawej łopatki oraz brzeg boczny, część grzebienia i uszkodzony wyrostek barkowy łopatki lewej, uszkodzona przy nasadach prawa kość ramienna oraz trzon z częściowo zachowaną nasadą dalszą kości lewej, górna część trzonu z nasadą bliższą prawej kości łokciowej i górna partia trzonu lewej, uszkodzona przy nasadach prawa kość promieniowa i trzon lewej, prawa kość czworoboczna mniejsza nadgarstka, komplet kości prawego śródścza i 12 członów palców rąk, fragmenty obu kości miednicznych – talerze uszkodzone, kości łonowych brak, podstawa, lewa część boczna i ułamki z grzebieniem pośrodkowym kości krzyżowej, nieznacznie uszkodzone przy nasadach obie kości udowe, piszczelowe i prawa kość strzałkowa, lewa kość strzałkowa bez nasady górnej, prawa rzepka, uszkodzone obie kości piętowe i skokowe, lewa kość łódkowata, klinowata pośrednia i klinowata boczna, II i III kość lewego śródstopia oraz 3 człony palców stóp.

Pomiary kości kończyn (w mm, wg techniki i z zachowaniem numeracji R. Martina, 1957): M-1 ramiennej (lewej) - 311, M-1 promieniowej (lewej) - 240, M-1 udowej (prawej i lewej) - 446 i 447, M-1 piszczelowej (prawej i lewej) - 368 i 367. Zrekonstruowana metodą K. Pearsona przyżyciowa wysokość ciała wynosi około 160 cm. W przypadku kobiet odpowiada to (wg klasyfikacji R. Martina) kategorii wzrostu wysokiego.

Z czaszki osobnika B zachowały się: część skalista i sutkowa prawej kości skroniowej oraz zęby stałe - I, 3 C, 5 P oraz 8 M.

Szkielet pozaczaszkowy: fragmenty łuków 3 kręgów lędźwiowych, brzeg boczny i fragment z podstawą wyrostka barkowego prawej łopatki, I żebro prawej strony, trzon z uszkodzoną nasadą dalszą prawej kości ramiennej, ułamki trzonu oraz nasada górna prawej kości łokciowej, fragmentarycznie zachowane obie kości miedniczne - talerze, panewki i kości kulszowe uszkodzone, kości łonowych brak, uszkodzone przy nasadach kości udowe i piszczelowe, obie kości strzałkowe bez nasad górnych, fragmenty obu kości skokowych i piętowych, prawa kość sześcienna i klinowata boczna oraz lewa kość łódkowata.

Pomiary kości kończyn (jw.): M-1 udowej (prawej i lewej) - 453 i 457, M-1 piszczelowej (lewej) - 378 (?).

Przyżyciowa wysokość ciała badanego osobnika wynosiła około 167 cm, co w przypadku mężczyzn odpowiada kategorii wzrostu powyżej średniego.

Obiekt 8. Pochówek dziecka w wieku 3-4 lat (*Infans I*). Zachowały się tylko piramidy obu kości skroniowych oraz zęby mleczne – i, 2c, 8m oraz zawiązki zębów stałych – 6l, 3c, 4m.

LITERATURA

Bargieł B., Florek M.

2000 Pierwszy sezon badań wykopaliskowych na cmentarzysku kultury pucharów lejkowatych w Pawłowie, stan. 3, woj. świętokrzyskie (w tym tomie).

Martin R., Saller K.

1957 *Lehrbuch der Anthropologie*, Stuttgart.

Pearson K.

1899 On the Reconstruction of Stature of Prehistoric Races. *Mathematic Contributions to the Theory of Evolution*, „Transactions of the Royal Society”, vol. 192, s. 169-245.

WANDA KOZAK-ZYCHMAN

ANTHROPOLOGICAL MATERIAL FROM THE CEMETERY OF THE PEOPLE OF THE FUNNEL BEAKER CULTURE AT SITE 3 IN PAWLÓW, SANDOMIERZ DISTRICT, ŚWIETOKRZYSKIE VOIVODSHIP

The four features discovered in 1999 at site 3 in Pawłów, Zawichost Commune, contained bone remains belonging to five individuals.

Feature 1. Burial of a child aged 10-12 (*Infans II*).

Feature 5. Burial of a woman (probably), who died at the age of 50 (*Maturus*).

The considerable thickness of the cranial vault bone (about 10 mm) may be a result of some kind of systemic disease (connected with, for example, hormonal disturbances).

Feature 7. Burial of two individuals: A – probably a woman (?) aged 25-30 (*Adultus*), and B – a man aged 25-30 (*Adultus*).

The intravital body height of individual A, reconstructed with the help of K. Pearson's method, was about 160 cm. In the case of female individuals this corresponds to the category of tall height (according to the classification proposed by R. Martin).

The intravital body height of individual B was about 167 cm, which in the case of male individuals corresponds to the category of above medium height.

Feature 8. Burial of a child aged 3-4 (*Infans I*).

Katedra Archeologii UMCS w Lublinie